

XALQ TA'LIMI

ISSN 2181-7839

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA'LIMI VAZIRLIGINING
ILMIY-METODIK JURNALI

Muassis:
O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi

PUBLIC EDUCATION
SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL
MINISTRY OF PUBLIC EDUCATION OF THE
REPUBLIC OF UZBEKISTAN

2023

1-son
(Yanvar – Fevral)

Jurnal 1918-yil dekabr oyidan chiqa boshlagan
O'zMAA tomonidan 2013-yil 4-martda qaytadan ro'yxatga olinib, 0104-raqamli guvohnoma berilgan.

TOSHKENT

X_T	TAHRIRIYAT
	Chet tillarini mukammal o'rgatish va o'rganish xalqaro maydonga keng yo'l ochilishining kafolati
	TA'LIM VA TARBIYA NAZARIYASI
M. Umaraliyeva	6 O'zbekistonda ayollar ijtimoiy muammolarini hal etishda xotin-qizlar faolligini oshirishga qaratilgan ijtimoiy siyosat
J. Ergashev	10 Professional ta'limi tizimi o'quvchilarining umumiy kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy asoslari
D. Mustafoeva	13 Professional ta'lim muassasalari kadrlarining kompetentligini rivojlantirish omillari
F. Berdibekova	17 Akmeologik yondashuv asosida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning nazariy-metodologik asoslari
I. Sharofutdinov	21 Raqamli ta'lim jarayonida akmeologik yondashuvning ijtimoiy-pedagogik zarurati
D. Kenjaboeva	25 Ta'lim jarayonida o'qituvchi deontologisi va kompetentligi
A. Hamidov	28 Shaxsda o'z-o'zini adekvat baholash ko'nikmalarini rivojlantirishning tarixiy pedagogik jihatlari
	TA'LIM VA TARBIYA METODIKASI
S. To'rayeva	32 Boshlang'ich sinf ona tili va o'qish savodxonligi darslarida o'quvchilarda lug'atdan foydalanish ko'nikmasini shakllantirish usullari
I. Siddiqov	36 Bo'lajak tarix o'qituvchilarida informatsion-analitik kompetentlikni rivojlantirishning metodik asoslari
Sh. Toshpulatova	40 Bo'lajak fizika fani o'qituvchilarining mantiqiy fikrlash kompetensiyasini rivojlantirishda innovatsion ta'lim metodlaridan foydalanish
G. Nafasova	43 Bo'lajak fizika o'qituvchilarining mantiqiy masalalar yechish ko'nikmalarini shakllantirish
O.A. Kasimova	49 Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy mahoratida improvizatsiya ko'nikmalarining namoyon bo'lishi
K. Mavlonova	53 Matn yaratish ijod qilish jarayoni sifatida
	TALIM SIFATI MAZMUN VA MOHIYAT
S. Nazarov, I. Xujamov	57 Darsliklarni ishlab chiqishda ilg'or tajribalarni o'rganish: holati, muammolari va rivojlanish istiqbollari
B. Karimov	61 Normativ-metrologik xabardorlikning ilmiy-amaliy aspektlari
	ZAMONAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARI
T. Isaqulov, J. Mamadiyorov	64 Umumta'lim fanlarini o'qitishda 3d formatli manbalardan foydalanish
M. Boratova, O. Ishboeva	68 Biologiyani o'qitishda modulli ta'lim texnologiyalari va zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishning uzviyligi va uyg'unligi
D. Taylakova	73 Interaktiv metodlar platformasini yaratish
	MILLIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARI

	A. Kenjaboev	77	Etnopedagogika – milliy tarbiyaning asosi sifatida
TA'LIMDA MENEJMENT			
	A. Djurayev	81	Oliy ta'lim muassasalarida adaptiv boshqaruvning tashkiliy-pedagogik shart-sharoitlari
	F. Normirzayev	86	Maktabgacha ta'lim tashkiloti pedagoglarining samarali faoliyatida rahbarning tutgan o'rni
HUQUQ VA HUQUQIY TARBIYA			
	X. Axmadaliyeva, M. Fayzullayev	90	Ayollar huquqlarini himoya qilishda xorijiy mamlakatlar harakati va mamlakatimizdagi islohotlar mazmuni
	JISMONIY TARBIYA VA SPORT		
	R. Gimazutdinov	94	Boshlang'ich sinf o'quvchilarini badminton sportiga qiziqtirishga oid nazariyalar
	A. Alikulov	98	Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarini kasbiy faoliyatga tayyorlashda foydalaniladigan didaktik o'yinlar va ularning tasnifi
	MAKTABGACHA TA'LIM		
	N. Anorboyeva	101	Maktabgacha yoshdagi bolalarga milliy tarbiya berish asoslari
	D. Abdullajonova	105	Ko'rsatmeli ishlar MTTlarida milliy tarbiy berishning alohida turi sifatida
	MUTOLAA MADANIYATI		
	Sh. Xo'jamberdiyeva	109	Oilada maktabgacha yoshdagi bolalarni badiiy adabiyot bilan tanishtirishning pedagogik imkoniyatlari va shart-sharoitlari
	PSIXOLOGIYA		
	R. Xurramov	114	O'quvchilar evristik fikrlashini rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari (1-4 sinflar misolida)
	QIYOSIY PEDAGOGIKA		
	O. Aslonova	118	Jahon tajribasida rivojlantiruvchi ta'limning variativ modellari
	KORREKSION PEDAGOGIKA		
	U. Fayzieva	122	Imkoniyati cheklangan bolalar ta'limidagi muammolar va yechimlari
	XALQ PEDAGOGIKASI		
	M. Kazakova, S. Eshdavlatova	127	Ajdodlarimiz merosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining ma'naviyatini shakllantirishga doir fikrlar tahlili
	N. Dilova	130	Bo'lajak o'qituvchilarni shaxslararo munosabatlarga tayyorlashda sharq mutafakkirlari ilmiy merosi va uning pedagogik mazmuni
	ТЕОРИЯ ОБРАЗОВАНИЯ И ВОСПИТАНИЯ		
	С. Турсунова, С. Абдирасилов	133	Формирование специальных компетенций у студентов младших курсов на занятиях живописью (на материале натюрморта)
	ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ И ПЕРЕПОДГОТОВКА		
	Р.Х.Джураев, К.А. Каримов	137	Применение новых организационных форм при подготовке и переподготовке педагогических кадров
	Г. Назирова	140	Применение современных образовательных технологий в центрах развития ДОО

Ubayda FAYZIEVA,

Chirchiq davlat pedagogika universiteti p.f.n., dotsent

IMKONIYATI CHEKLANGAN BOLALAR TA'LIMIDAGI MUAMMOLAR VA YECHIMLARI

Annotatsiya

Maqolada imkoniyati cheklangan bolalar ta'limiga bo'lgan yondashuvlarning tarixiy bosqichlari va istiqbollari, hozirgi kunda O'zbekistonda yaratilayotgan sharoitlar, inklyuziv ta'limning joriy etilishi, dastlabki qadamlar, yutuqlar va muammolar yoritildi. Shuningdek bu borada qabul qilingan davlat qonunlaridagi o'zgarishlar va yangi qarorlar, ularning mohiyati yoritib berildi.

Kalit so'zlar. Imkoniyati cheklangan, bosqichlar, inklyuziv ta'lim, yutuqlar, muammolar, qonunlar, qarorlar.

В статье освещены исторические этапы и перспективы подходов к образованию детей с ограниченными возможностями здоровья, условия, создаваемые в настоящее время в Узбекистане, внедрение инклюзивного образования, первые шаги, достижения и проблемы. Также были освещены изменения и новые решения в государственных законах, принятые по этому поводу, их сущность.

Ключевые слова. Ограниченные возможности, этапы, инклюзивное образование, достижения, проблемы, законы, решения.

The article highlights the historical stages and prospects of approaches to the education of children with disabilities, the conditions currently being created in Uzbekistan, the introduction of inclusive education, the first steps, achievements and problems. Changes and new decisions in state laws adopted on this occasion, their essence were also highlighted.

Key words. Limited opportunities, stages, inclusive education, achievements, problems, laws, solutions.

Hozirgi kunda alohida ehtiyojmand bolalar, ularning umumiy, kasbiy, oliy inklyuziv ta'limi jahon jamoatchiligi nazarida bo'lib, muntazam ravishda bu masalaga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Jumladan, respublikamizda bu masala dolzarb bo'lib, davlatimiz tomonidan alohida e'tibor berilib, keng sharoitlar yaratilmoqda.

Hozirgi kunda maktabgacha va maktab yoshidagi alohida ehtiyojli bolalarni salomatligi, imkoniyatlariga yarasha maxsus, uydagi yakka tartibdagi ta'limi, inklyuziv ta'limi tashkil etilgan bo'lib, tegishli shart- sharoitlar yaratilgan.

Respublika miqyosida bolalardagi nuqson va kamchiliklarni erta aniqlash va o'z vaqtida korreksiya va rehabilitatsiya yordamini tashkil etish borasida dasturli ravishda ishlar olib borilmoqda. Bu borada tibbiyot muassasalari, xalq ta'limi vazirligi, oliy ta'lim vazirligi va nodavlat tashkilotlari o'z faoliyatlarida muhim yo'nalish sifatida faoliyat olib bormoqdalar.

Oliy ta'limda respublikamizdagi barcha pedagogika oliygohlari nogiron bolalar ta'lim tarbiyasi yo'nalishlari bo'yicha mutaxassis defektologlar, psixologlar tayyorlash, talabalar va mutaxassislar uchun metodik adabiyotlar yaratish borasida salmoqli ishlar olib borilmoqda.

Lekin nogironlikning barcha toifalari bo'yicha korreksion ta'lim berish uchun mutaxassislar yetarli deb aytib bo'lmaydi. Masalan tiflopedagogika va surdopedagogika yo'nalishida, maktabgacha yoshdagi bolalar maxsus ta'limi uchun defektolog mutaxassislar hali yetarli emas, o'zbek tilida bu yo'nalishlar bo'yicha o'zbek tilida maxsus metodik adabiyotlar yo'qligi katta muammo tug'dirib kelgan.

Bu mummo, unga qaratilgan davlat qarorlari, qonunlarga e'tiboran Chirchiq davlat pedagogika universiteti rahbariyati 2021-2022-o'quv yilidan inklyuziv sinf o'qituvchisi ixtisosligi, 2022-2023-o'quv yilidan surdopedagogika yo'nalishi va respublikada ilk bor Tiflopedagogika yo'nalishi ochilib, talabalar qabul qilishni tashkil etilishiga erishildi.

Jahon tajribasiga asoslangan holda ta'limda tenglikka erishish maqsadida respublikamizda bola huquqini kafolatlash, uni qonuniy asosda ro'yobga chiqarish borasida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 13-oktabrdagi PQ-4860-son "Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qaror qabul qilindi va inklyuziv ta'lim tizimini joriy etish qonuniy asosda amalga oshirilmoqda.

Qabul qilingan qarorning har bir bandida alohida ehtiyojli bolalar huquqlarini amalga oshirishga yo'naltirilgan inklyuziv ta'limni joriy qilish uchun zarur bo'lgan shart-sharoitlar qayd etilgan va unda tashkiliy, moliyaviy, ilmiy, metodik, kadrlar bilan ta'minlash va boshqa qator zaruriy sharoitlar yaratilishi alohida belgilandi.

Inklyuziv ta'limni amalga oshirish konsepsiyasida ta'lim jarayonini tashkil qilish va amalga oshirish shart-sharoitlari belgilandi va bajarish yo'llari bosqichma-bosqich ko'rsatildi. Unda Xalq ta'limi, Oliy ta'lim, Sog'liqni saqlash, moliya va boshqa qator vazirliklarga vazifalar yuklatilib, bajarish muddati qat'iy belgilandi.

Alohida ehtiyojmand bolalar uchun umum ta'lim maktablarida inklyuziv sinflar va boshlang'ich korreksion sinflar ochilishi uchun maktablarda alohida tayyorgarlik ishlari olib borilmoqda.

2021-2022 o'quv yili respublikaning 42 ta maktabida inklyuziv sinflar va 11 ta maktabda boshlang'ich korreksion sinflar ochilish belgilandi, lekin faqat 34 ta sinf 4ta korreksion sinf ochildi va 75 nafar alohida ehtiyojli bolalar inklyuziv ta'limga qabul qilindi.

2022-2023 o'quv yilidan 200ta maktabla inklyuziv sinflar ochildi.

Bunda inklyuziv sinflarga o'quvchilarni qabul qilish uchun quyidagi sharoitlar yaratilishi belgilangan:

- bolalar o'zining yashash hududidagi maktablarda ta'lim olishi;
- ta'lim olishda qobiliyatlari va imkoniyatlari har xil bo'lgan bolalarni o'qitishda qo'llab-quvvatlashni bir xil tashkil etish (shu bilan ta'lim sifati nafaqat alohida ehtiyojmand bolalar uchun, balki barcha bolalar uchun ham yaxshilanadi);

- inklyuziv tarzda ta'lim olayotgan bolalarga individual yondashuvni amalga oshirish, o'qituvchilar, ota-onalar psixologlar, volontyorlar birgalikda faoliyati orqali qo'llab-quvvatlash;

- ta'lim jarayonida bolalarga nisbatan kamsitishlarning oldini olishga yo'naltirilgan tadbirlar orqali alohida ehtiyojli bolalarni o'z jamoalari va umuman jamiyatning teng a'zolari bo'lish huquqini qo'llab-quvvatlash;

- maktabda yaratilgan sharoitlar barcha bolalarning ehtiyojlari uchun moslashtirilishi;

Ta'limni imkoniyati cheklangan bolalarning maxsus ehtiyojlariga moslashtirish bo'yicha amalga oshirilishi lozim bo'lgan jihatlar:

- bolaning rivojlanishidagi buzilishi aniqlangandan so'ng bolaga moslashtirilgan maxsus individual ta'lim rejasini tuzish va individual yondoshuv asosida o'qitish;

– rivojlanishida buzilishi bo'lgan bola ta'limi korreksion yo'naltirilgan, milliy dasturga qo'shimcha maxsus yondashuvlar kiritish;

– ta'limning korreksion tuzutuvchi talablarini amalga oshirishni ta'minlaydigan maxsus usullar, va o'quv qo'llanmalardan (shu jumladan ixtisoslashtirilgan kompyuter texnologiyalaridan) foydalanish;

– rivojlanishida buzilishi bo'lgan bolalarni ta'lim muassasasidan tashqarida ta'lim maydonini yaratish;

– maktabda tyutor o'qituvchi bo'lishi;

– inklyuziv ta'lim ehtiyojiga mos mutaxassis(surdopedagog, tiflopedagog, oligofrenopedagog, logoped) bo'lishi;

– tegishli yo'nalish bo'yicha barcha fanlarning alternativ, moslashtirilgan ta'lim dasturining bo'lishi;

– korreksiya(tuzatish) ishlarining yo'nalishida (nutq terapevti, psixolog, defektolog, maxsus o'qituvchi, mashqlar terapiyasi, shifokor va boshqalar) faoliyat olib borilishi uchun maxsus jihozlangan xonaning mavjudligi;

– Tavsiya etilgan mashg'ulotlar va konsultatsiyalar olib borish tartibi;

– Mutaxassislarning qo'shimcha yordami tashkil etilishi.

Nogiron bolani qabul qilish va individual rejalashtirishga tayyorlash

1. Anamnestik ma'lumot olish.

2. Oila, oilaviy sharoit haqida ma'lumot.

3. Bolaning ayni paytdagi jismoniy holati.

4. Kognitiv faoliyatning xususiyatlari.

5. Sezgi holati.

6. Nutqning holati, xususiyatlari.

7. Diqqatining xususiyatlari.

8. Idroki va idrok etish xususiyatlari

9. Xotira xususiyatlari.

10. Qiziqishlari.

Bola rivojlanishining ko'rsatkichlari.

• Ruhiy holatining barqarorligi.

• Aqliy (eshitish, ko'rish, nutqiy imkoniyatlari) muammolarning darajasi, belgilari.

• Kognitiv jarayonlarining holati.

Ijtimoiy o'qituvchi uchun zarur bo'lgan ma'lumotlar.

• Bolaning ijtimoiy holati.

• Bolaning oilada qolish shartlarining xususiyatlari.

• Ijtimoiy xulq-atvor normalariga muvofiqligi.

• Qarindoshlarning borligi va ular bilan muloqot.

Tibbiy soha mutaxassislarning tashxisi:

Tibbiy mutaxassislar (hamshiralar, shifokor, pediatr, asab-psixiatr)

• Bola sog'lig'ining holati va yosh normalari bilan o'zaro bog'liqligi

• Sog'liqni saqlash guruhi.

• Surunkali kasalliklarning mavjudligi.

• Ko'rish, eshitish, tayanch-harakat tizimi organlarining funktsional holati.

O'quvchilarni umumta'lim maktablariga qabul qilishda maxsus mutaxassislarning tashxis qilish tartibi.

logoped:

• Nutqi va talaffuzining holati (fonetik, fonetik-fonemik va umumiy nutqi rivojlani-

shining holati);

- O'quvchilarning og'zaki va yozma nutqidagi buzilishlarni aniqlash;
- Ta'lim jarayonida logopedik qo'llab-quvvatlash ehtiyojini aniqlash;

Surdopedagogik diagnostika:

- Surdopedagog o'qituvchi;
- Maktabga tayyorgarlikning diagnostikasi:
 - Eshitish apparati yoki koxlear implantining mavjudligi;
 - O'qish, yozish ko'nikmalari(qaysi sinfga qabul qilinishiga qarab);
 - So'zlashuv nutqining rivojlanganlik darajasi(so'z boyligi, fikrini og'zaki bayon

qilish imkoniyati);

- ko'rib-eshtib qabul qilish imkoniyati.

Tiflopedagogik diagnostika

Tiflopedagog

Maktabga tayyorgarlikning diagnostikasi:

- ko'rish imkoniyatining darajasi;
- atrof muhitda o'zini idora qilib yurish imkoniyati;
- qo'l va barmoqlarning paypaslab idrok etish imkoniyatining holati;
- Brayl usulida o'qish, yozish ko'nikmalari(qaysi sinfga qabul qilinishiga qarab);
- abstrakt tushunchalarining rivojlanganlik darajasi so'zlashuv nutqining rivojlanganlik darajasi(so'z boyligi, fikrini og'zaki bayon qilish imkoniyati).

Barcha mutaxassislar ta'lim jarayonida muntazam kuzatish olib borishi va quyidagi holatlarni aniqlab bola bilan ish olib borishni tashkil etish.

- o'qishdagi qiyinchiliklarni aniqlash;
- bolalar jamoasidagi holat, tengdoshlar, kattalar bilan munosabatlar;
- qiziqishlar va sevimli mashg'ulotlar;
- xulq-atvor qoidalariga rioya qilish;
- ped. ta'lim imkoniyatlarini bashorat qilish;
- bilimdagi bo'shliqlarni bartaraf etish;
- maktabga tayyorgarlikning diagnostikasi.

Yuqorida qayd etilishi zarur bo'lgan shart-sharoitlarning har bir bandi bo'yicha ayni paytdagi holatini o'rganish bo'yicha maktab o'qituvchilari va ota-onalar orasida so'rovnoma o'tkazildi.

So'rovnomadan kelib chiqqan asosiy xulosalar:

O'qituvchilar inklyuziv ta'lim nimaligini bilishadi, hamda uni joriy qilishda ko'maklashish va qo'shimcha malaka oshirishga tayyorlar.

Ularning fikricha, maktab ma'muriyati, o'qituvchilar kabi inklyuziv ta'limni tashkil qilish uchun zarur o'zgarishlarni qo'llab-quvvatlaydi.

Ko'pchilik inklyuziv ta'lim sohasida amalga oshirilishi rejalashtirilayotgan islohotlar to'g'risida bilmaydi.

Shuningdek, maktablarning tayyorgarligini umumiy (5 baldan)dan 3 balga baholashdi.

Inklyuziv ta'limni joriy etishda asosiy qiyinchiliklar: maktabdagi sharoitlarning to'g'ri kelmasligi, boshqa o'quvchilar va ota-onalar bilan o'zaro munosabatlardagi muammolar, metodik qo'llanmalarning mavjud emasligi va sinflarda o'quvchilar sonining ko'pligi

Seminarlarning samaradorligini oshirish uchun o'qituvchilar amaliy mashg'ulotlar tashkil etish, axborot manbaini yaratish, metodik qo'llanma bilan ta'minlashni so'rashadi.

So'rovnomada qatnashgan aksariyat o'qituvchilar 31-40 yoshda.

So'rovnomada ishtirok etganlarning 60 foiz 10 yildan ortiq ish tajribasiga ega.

Ko'pchilik so'rovda qatnashganlar, inklyuziv ta'lim nima ekanligini bilishadi va uni joriy qilish muhim deb bilishadi, shu bilan birga maktablarning tayyorgarligini 3 ballga baholashadi.

Bizga inklyuziv ta'lim kerakmi? Inklyuziv ta'limni qanday tushunasiz?

- Imkoniyati cheklangan o'quvchilarga boshqa tengdoshlari bilan birgalikda o'qishga imkon yaratish.

Respondentlar tomonidan berilgan savollar:

- Alohida ehtiyojlari bo'lgan o'quvchilarni umumiy sinfda o'qitish qanday bo'ladi?
- Bola uchun jamiyatda o'z o'rnini topish imkoniyati bo'ladimi?

Maktabingizning inklyuziv ta'limga tayyorgarligi yuzasidan ota onalar nazaridagi ehtiyojlar

Vazir bilan uchrashganingizda inklyuziv ta'limni yaxshilash uchun siz talab qiladigan takliflar.

- Kadrlar tayyorlash tizimini qayta ko'rib chiqish.
- Maktabda tegishli sharoitlarni yaratish.
- Sinflarda o'quvchilar sonini kamaytirish.
- Imkoniyati cheklangan o'quvchilarga boshqa tengdoshlari bilan birgalikda o'qishga imkon yaratish.

- Alohida ehtiyojlari bo'lgan o'quvchilarni o'qitish.

- Bola uchun jamiyatda o'z o'rnini topish imkoniyati.

O'qituvchilar, ota-onalar uchun gibrid shakldagi treninglarni tashkil qilish.

Ekspertlar tomonidan ishlab chiqilgan dasturlardan foydalangan holda hamkasblarini o'qitadigan asosiy trenerlar guruhini yaratish.

O'qitish jarayoniga maktab ma'muriyati va hududiy xalq ta'limi bo'limi vakillari, mahalla, tibbiyot muassasa vakillari va nodavlat strukturalarni jalb qilish.

Butun jamoatchilik, ayniqsa ta'lim muassasa mutasaddilari, ta'lim sohasida qanday global o'zgarishlar sodir bo'layotgani va nima uchun bo'layotganini aniq tushinishlari uchun muhim. Maktablarga qo'yiladigan talablarni ishlab chiqish, ularning amalga oshirilishini ta'minlash. Barcha materiallar, jumladan, ishlab chiqiladigan metodik qo'llanmalarni yuklab olish mumkin bo'lgan axborot platformalarini yaratish. Xorijiy inklyuziv maktablar bilan amaliy tajriba almashishni tashkil etish (onlayn).

Inklyuziv ta'limni samarali tashkil etish va ilmiy jihatlarini ishlab chiqishda professor olimlarni jalb qilish orqali inklyuziv ta'limning nazariy va amaliy nazariyasining yaratilishiga erishish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 13-oktyabrdagi PQ-4860-son "Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qaror.

2. Qodirova F.U. Imkoniyati cheklangan bolalarni ijtimoiy hayotga tayyorlashning samarali texnologiyalari.

3. Fayziyeva U.YU. va boshqalar "Eshitish a'zolarida funksional buzilishlari bo'lgan bolalarning eshitish qobiliyatini rivojlantirish". – T.: 2016 yil.

4. Чучкалова, Е. И. Образовательные кластеры: теоретические вопросы создания и функционирования / Е. И. Чучкалова, О. Г. Мосунова // Экономика и предпринимательство. – 2013. – № 9 (38). – С. 422-424.

Marxabo KAZAKOVA,

Qarshi davlat universiteti, "Boshlang'ich ta'lim" kafedrası katta o'qituvchisi

Sitora ESHDAVLATOVA,

Qarshi davlat universiteti,

"Boshlang'ich ta'lim va sport tarbiyaviy ish" yo'nalishi 4-kurs talabasi

AJDODLARIMIZ MEROSIDA BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARINING MA'NAVIYATINI SHAKLLANTIRISHGA DOIR FIKRLAR TAHLILI

Annotatsiya

Ushbu maqolada ajdodlarimiz merosini o'rganish va undan ta'lim tarbiya jarayonida foydalanish milliy madaniyatimizning rivojiga muhim o'rin tutishi haqida hamda Alisher Navoiy merosidan na'munalar keltirib o'tilgan.

Kalit so'zlar. Ma'naviyat, milliy qadriyat, umuminsoniy qadriyat, Alisher Navoiy, pedagogik jarayon, tarbiya, "Odoblar qomusi".

В данной статье даны примеры изучения наследия наших предков и его использования в образовательно-воспитательном процессе, которые играют важную роль в развитии нашей национальной культуры, а также наследия Алишера Навои.

Ключевые слова. Духовность, национальная ценность, общечеловеческая ценность, Алишер Навои, педагогический процесс, воспитание, "Энциклопедия нравов".

This article gives examples of studying the heritage of our ancestors and its use in the educational process, which play an important role in the development of our national culture, as well as the heritage of Alisher Navoi.

Key words. Spirituality, national value, universal human value, Alisher Navoi, pedagogical process, education, "Encyclopedia of Manners".

Yosh avlodni ta'lim-tarbiya jarayoni har bir jamiyat uchun dolzarb, ahamiyatli bo'lgan va shunday bo'lib qoladi. Chunki, jamiyat taraqqiyoti ko'p jihatdan shu jamiyat a'zolarining qanchalik bilimli, ongli, ma'naviy, axloqiy jihatdan yetuk tarbiyalanganlik darajasiga bog'liq. Insoniyatning shu kungacha bosib o'tgan murakkab rivojlanish yo'li ezgu maqsadlarga uzluksiz ma'naviy tarbiya bilangina erishish mumkinligini isbotlab kelgan. Zero, ma'naviyat – inson hayotining asosi irodani baquvvat qiladigan va vijdonni uyg'otadigan beqiyos kuch, barcha dunyoqarashning mezonidir. Yoshlarimizni umuminsoniy va milliy qadriyatlar asosida tarbiyalashda ma'naviy merosdan keng foydalanish milliy madaniyatimiz rivojiga muhim o'rin tutadi. Sharq mutafakkirlari me'rosini o'rganish, undan ta'lim-tarbiya jarayonida foydalanish har bir pedagogning vazifasi hisoblanadi. Inson ma'naviy kamoloti barcha zamonlarda ham yuksak aql egalariining diqqat markazida bo'lgan. Yusuf Xos Hojibning "Qutadg'u bilig", Kaykovusning "Qobusnoma", Forobiyning "Fozil odamlar shahri", Ibn Sinoning "Solomon va Absol", Mahmud Qoshg'ariyning "Devonu lug'atit turk", Alisher Navoiyning "Mahbub ul-qulub", Husayn Voiz Koshifiyning Husayn Boyqaroning o'g'li Abdulmuhsin Mirzoga bag'ishlab yozgan "Axloqi Muhsiniy", "G'utuvvatnomai Sultoniyy" asarlari buning